

САДРЖАЈ

Предговор	7
I Увод	11
Циљ и структура истраживања	11
Извори	15
О развоју студија о женама и родних студија у византологији	25
II Мара Бранковић под покровитељством оца и мужа	35
Порекло, година рођења и најраније детињство (око 1418 – 1428)	37
Веридба и удаја за султана Мурата II (1428–1436)	52
Мара Бранковић као супруга Мурата II (1436–1451)	93
Повратак у Србију и бекство у Турско царство (1451–1457)	117
III Мара Бранковић као самостална жена у улози посредника између идеолошки и политички супротстављених страна	153
Мара Бранковић у улози посредника у дипломатским односима Турског царства (1457–1475)	155
Мара Бранковић као заступница своје породице	155
Мара Бранковић у улози посредника по налогу Мехмеда II	168
Поседи као материјална основа активности Маре Бранковић у Турском царству	184
Мара Бранковић као ктиторка и црквено-политички чинилац у 15. веку	207
Мара Бранковић као дародавац реликвија	222
Остале активности Маре Бранковић у Турском царству	225
Мара Бранковић и стонски доходак	238
IV Прилог ad III) Документи из Државног архива у Венецији	261
V Списак литературе	303

Извори	303
Литература о историјским питањима	311
Литература о студијама о женама и родним студијама (посебно у византологији)	337
VI Summary	345
Регистар личних имена и географских назива	349
Попис и порекло илустрација	361
Напомена уз издање на српском језику	363
О аутору	365

ПРЕДГОВОР

Посвећено усјомени на мој групи
Ханса Јоахима Зорјера* (1972–2011)

Пре нејо шїо сам знао шїа сам,
Он је знао шїа ћу биїи.
М. Ст. П.

Ова монографија настала је благодарећи многим људима, којима на овом месту желим искрено да захвалим. Највећу захвалност упућујем свом ментору, господину проф. др Јоханесу Кодеру (Johannes Koder) (Беч) и госпођи доц. др Каролини Купане Кислингер (Carolina Cupane-Kislinger) (Беч), који су се неуморно старали о мом раду, унапређивали га безбројним предлозима и расправама и свесрдно подржали његово објављивање.

Прве и одлучујуће кораке у разумевању студија о женама и родних студија начинио сам посећујући предавања госпође проф. др Џудит Херин (Judith Herrin) (Лондон)¹ на универзитету *King's College London* у периоду између јануара и јуна 2001. године, на чему јој овде срдечно захваљујем. У трагању за секундарном литературом о српској принцези Мари Бранковић свесрдно су ми помагали отац Милун Костић и господин Ненад В. Петровић (†), омогућивши ми коришћење *Library of the Serbian Orthodox Church of St. Sava London*.

Осим тога, велику захвалност дугујем свом колеги, господину др Петеру Сусталу (Peter Soustal) (Беч) за важне напомене и цитате из његовог још недовршеног дела (*Tabula Imperii Byzantini 11*) о историјско-географској области „јужне Македоније”. Заједно са њим посетио сам 2002. и 2004. године

* Hans-Joachim Sorger.

¹ Њен научни рад у овој области привукао је међународну пажњу. Уп. с тиме: Eva M. Synek, (ed.), *Roles and Rights of Women in European Orthodoxy (Kanon XVII, Jahrbuch der Gesellschaft für das Recht der Ostkirchen)* (Egling an der Paar: Roman Kovar Verlag, 2005), VI.

место Жежево (данас Дафни / Δάφνη у Грчкој) – пребивалиште Маре Бранковић у тадашњем Турском царству. За израду географских карата и фотографија захваљујем госпођи Марион Фрауенглас (Marion Frauenglas) (Беч).

У Лондону, у августу 2006. године, током одржавања *21st International Congress of Byzantine Studies*, био сам у прилици да изложим краћи реферат под насловом „Mara Branković: the Life and Work of a Woman on the Cultural Intersection between Serbs, Byzantines and Ottomans”,² као и да добијем нове подстицаје за даљи рад на овој теми. Од тада сам био обасут мноштвом примедба и конструктивних критика, на чему срдечно захваљујем следећим особама (алфаветским редом): проф. др Ирени Белдичеану Штајнхер (Irène Beldiceanu-Steinherr) (Сен Мишел сир Орж / St. Michel sur Orge), проф. др Ентонију Брајеру (Anthony Bryer) (Бирмингем), проф. др Александру Фотићу (Београд), др Тијерију Ганшу (Thierry Ganchou) (Париз), др Заги Гавриловић (†), проф. др Џону Халдону (John Haldon) (Принстон), др Душану Кораћу (Вашингтон), др Фокиону О. Коцагеоргису (Phōkiōn P. Kotzageōrgēs) (Солун), господину Костасу Куталидису (Kōstas Kutalidēs) (Дафни), проф. др Хараламбосу Бакирцису (Charalampos Mprakirtzēs) (Солун), др Ралфу К. Милеру (Ralf C. Müller) (Лајпциг), проф. др Паолу Одорику (Paolo Odorico) (Париз), др Јоханесу Прајзер-Капелеру (Johannes Preiser-Kapeller) (Беч), директору доц. др Андреасу Пилцу (Andreas Pülz) (Беч), проф. др Оливеру Јенсу Шмиту (Oliver Jens Schmitt) (Беч), проф. др Момчилу Спремићу (Београд) и проф. др Гојку Суботићу (Београд).

Са великом благодарношћу желим да истакнем да је моја монографија на немачком језику уврштена у едицију *Peleus* захваљујући господину проф. др Хајнцу А. Рихтеру (Heinz A. Richter) (Манхајм) и господину др Анастису Симеонидису (Anestis Symeonidis) (Нојштат). Најискреније сам захвалан госпођи Бори Бабић, директорки издавачке куће „Академска

² Mihailo Popović, „Mara Branković: the Life and Work of Woman on the Cultural Intersection between Serbs, Byzantines and Ottomans”, у: Fiona K. Haarer, Elizabeth Jeffreys, Judith Gilliland, (eds.), *Proceedings of the 21st International Congress of Byzantine Studies. London, 21–26 August, 2006. Volume III, Abstracts of Communications* (Aldershot: Ashgate, 2006), 14 и даље.

књига” у Новом Саду, која је уврстила моју књигу у свој издавачки програм.

Посебну захвалност дугујем Аустријском истраживачком друштву, које је великодушно подржало мој боравак у Државном архиву у Венецији (*Archivio di Stato di Venezia*) (јануар 2009. године) у оквиру свог програма *Међународна комуникација*. Награда GSCO, коју ми је 2009. доделило Друштво за проучавање источног хришћанства, дало је додатни подстицај за књигу која је пред нама.

Коначно, захваљујем од срца својим родитељима и брату Николи за велику подршку, коју је у стању да пружи само искрена љубав, и Ивани за несебичну помоћ.

Михаило Ст. Поповић